

Глава администрации улуза А.А. Шадрин.

РЕСПУБЛИКА БАРЫ ОДОХТОХТОРУГАР ҮҮҮРЫҢ СУРУК

Убаастабыллаах Саха сирия
бары олохтоохтору, ытык-мааны
кырдыагастарбыт, кэнчээрэ ыч-
чат дьоммут!

Бийиги, сэд аймгын хамгаалагчид чөл олоххо тэргүүлэгчид республикаар түмүүдэрин хамгаалагчид, республика Пралителствота муус устар 24 күнүдэри уурааринал олохтообут чөл олох тирох кишинэрин бэрстэбинтэллэро, «Саха» социальный реабилитационнай кишини чилиэнэро, «Чөл, чэгизин-чэбдик олоххо-инилизитинэни» хамсааггын көсүлээччилэро, республика араас муунуктарыгар олорор, үлэлир, айар бириг санаалахтаргытыгар, чөл, чэгизин-чэбдик олох сирин таргатаагчларга, беггүүлэгчларгытыгар бууныгыгытын түһайабыт.

1996 сылтан сағалаан ыстықтар, үтүө үгөскө кубулуйбут түмүү быйыл Сахабыт сиригэ бастыг-мааны улууһугар, Горнайга, кири ички киригэ ыстықтар, үтүө-мааны үлэнигэ дьонноох, чэпчэп-чэбдик ыччатаах Магарас нэһилигэр урдук таһаарылаахтык, тэрээнигэтиг ыстыгына. Чол ологу өрө тутуучулар ахсааннара эбиллэн, биһиги кэккэбит хаһааннара биһиги үрдэр. Быйыл түмүүгө 16 улуустан, Дьоккуурай куораттан 200-чэ кири кытына. Чол ологу өрө тутуучулар быйылгы түмүүлэриг бири уратытынан бүтүн нэһилигэнигэ бу үлэни тэрбээччилэр-14 чол олох тирэх нэһилигэриг баһылыктара кытыгыны ылыбы

тара бийнги үлээбит тэнийхэн,
нагтэн илэрин көрдөрөр,

Бийити үрдүкү сазалач-
чыларбыт. Саха Республикатын
Президенти М.Е. Николаев, Пра-
вительство Председателя В.М.
Власов быһаччы көрдүлэринири-
иэн уонна көмөлөрүнүн үтүө са-
ааланын, чагив-чабдик олоху
өрө тутуу политика Саха сир-
тэр госуларственай таһымна
тахсыбытыттан сүргэбит
көтөрүлэр, санаабыт күүһүрэр.

Быйыл, үйэлэр кирбиклэрин сылыгар, республикада аңа бастаан ытыллыбыт республика норуоттарын чат олох мөрсүөнү таргатааччыларын форумуа нэһилиэнэньэ общественнай өбө санаата уһуктуутугар, кини үтүөгэ, көрөгө, үрдүккө, арааска тардыһар өбүгэ сараттан сабыллыбыт үтүө үгэһин сөргүтүүтө, улууор утуму харыстааһынна улаата ураты суолталына. Форум нэмтүгэр Президентит М.Е. Николаев билиэхэ туһайбыт чат олох Доктринната нэһилиэнэньэ ортуотугар ытыар ииники үлэбит программатынан буолла. Саха Республикатын норуоттарын генөфондатын харыстааһынна департамент көзүлүсөһүнүнэн кэли сылларга төлүмүрбүт «Чэл, чэргизэ-чэбдик олоххо-нэһилиэнэньэ!» общественнай кам-сааһыны тута сирин нэһилиэнэньэтин ортуотугар кэлэи үлэни тэрийиңи бипир саамай көдүүүстөх хайысхатын быһыматынан бийиңи ыдынныбыт, ула төрөһиңиңэр, дьонто-сөргөһө тиэр-дингэ көрсөр Ыарахаттарбытын

сэмэй ситиһинхэрбитун бу
түмсүү кэмигэр сийлини ырат-
тыбыт, аһарастын саяаи үдэлэин-
нибит.

Уулзэн ийэр ХХI үеэр чөл
удьсорлаах мөлчөгнэи нитэн
таһаарыы-бичиги эгэж эсэпит.
Билингви дьалхааһынаах олох ка-
минтер бу ылыбча туолбат уус-
тун сорук нэһилиэнньэ кээп
аранатчы хабам, хас биирдии
интэбичи, учуутал, доруобуйи ха-
рыстабылын уонна культуру
үлэһитин биһиргэ үлэлээһиннэрин
түмүктэр ситиһилэрин өйдүүбүт.
Ол инниттан олоһор сэлтээн-
эбит, бөһүөлэкиит ыраас, хас би-
ирдии ыалбыт тэргээннээх, кээ-
тэх хаһаайыстабаллаах, оҕуруот-
таах, баанньыстаах, эти-хааны
чөбдигирдэр, эрийсэр спортпи-
най тутуулардаах буоларын
туһутар үлэни төрүөһүбүт. Сүүрү
болдомтоһу билиһи үлэ мааста-
рин таһаарыыга, хас биирдии
мччаһыт үлэлтэх буолуутугар
уурабыт. Ол дьоммут-сөргөбүн
кыратыттан кырдыаһагыгар
тимиэ чөл өйдөөх-санааһаах, ча-
гич-чөбдик эттээх-сипиннээх,
ыраас сирдээх-майгылаах бу-
лаларын сүүрү маастэринэн бу-
олар. Үлээ ыарахаттар суох бу-
олбаттар, баллар. Ол тыһан
баран, онтон чагыһбаака, үһүн
болдьохтоох, кээп далаһынаах
үлээ нэһилиэнньэ дьон
аранатын кометүгөр эрэһи, ту-
рунубут. Үлэбит үтүө түмүктэр-
дээх буоларыгар эрэнэбит. Өһүө-
бит билиһи биһир дойдулаахтар-
быт, көлөр кээһэһи ачыппыт
чөл удьсордаах буоларын

тулутар байз дорюубуйатын кыра
саястын сараллаа харыстина уюра-
ларигер, ол инниттен арыгы, та-
бак, наркотик курдуи дорюу-
буйада бууртулаах дуаллыктар-
ын тайичи сылдыарыгар.

Республика бари олохтоох-
торун ийнигэр тулар уустук со-
руй туолуутугар хас биридин
кишн көмөтө, чөл олох нуорма-
тын тутулууга түс байэтин холо-
бура, ысгыллар үлэлэргэ акты-
ыншый кыттыкта ураты суолта-
лаах. Бийиги, чэгизэн-чэбд,
ологу өрө тутуучылар, ахсай-
мыт төһөпөн элибир да, оччоном
олохнуу уйгута түгсүө, сизэр-май-
гы ырааһыар түруктаныа.
Бүгү бийиги, бастатан туран,
быллар бийлэрингэр, ачаларыгар-
кэлэр көнөүскө ыччанпытын
түстөүчүлэргэ, республика бари
ахилиэктеригэр үлэтин-хамеы
сыйдар бас-кес дьомго, дыһал-
тазар бийлыктарыгар, олох
аһытын-иулуукуу билбит
ыткы-маны кырдыас көдүөнэ
дьомхутугар туһаайан этэбит:
бэйэбит чөл олохпугуна ыччан-
пытыгар үтүү холобур бу-
луорун! Саха Республикатын
Президенти, Правительствоо ымытар
политикаларын олоххо киллэри-
игэ күүсүтүү-кыахпытын уурш
үлэлэрин, түмөүлүөх, дыһыар-
даах буолуорун, чөл, чэгизэн-чэб-
дик ологу өрө тутуорун!

От ыйыи 5 күнэ, 2000 с.
Манарас бөһүөлэгэ,
Горнай улууһа.

Авсхыт нэди-
лэрэ СР Аччыгый
предпринимательс-
тва уонна дьарыкта-
ах буолууну сайын-
нарыыга министр-
ствотын, Чурапчы
улуугун дьаалта-
тын, улуустаагы
предпринимателлэри
өйүүр фонд
көбүлөһүнүнэн
"Предпринимательс-
кэй үлэ төрүтүгэр"
дизэ семинар буолан
ааста.

Бү семинарта 46 предприниматель кыттымын мйла. Кгилердг акаан Дькууекайтан кэлбит специалистар иккн кун устата араас ис хооонноох лекциялары захтылар. Семинар-чорэх тумугунан предпринимателерге анал сибидиетгэинстибэлэри туттардылар. Малчык докумуоннаах дьон бастакынан кредит млар быраанка тиксэллэр эбат.

Семинары Аччугый предпринимательство уонна дьарыктаах буолууну сайтиннарын министертостын начальнига О.С.Александров нилээн-саралаан ыытта.

—Вийги уопсайа маньык 11 семинары тэрийэс ыйттыбыт: Нам, Горнай, Хагалас улуустарыгар уонна Мирэй, Дьоккуускай куораттарга. Семинарыт сымаланаан-соруунаа предпринимателлэргэ рыночная экономика, бухгалтерский учёт, бизнес-быллаа уонна ону табатык оҥоруу, көмүскээһин тустаах үлэни билини би-

рин буолар. Республикабытыгар дыһычакчы биллиэххэ, ону тэҥэ юридическай, правовой өттүнэн докумуону сөпкө толорор дыһонор предприниматель буолуохтарын бастарыбыт. Оччолуна эрэ биллэххэ аччыгыһы бизнес сайдар кыһаллах дии саныыбын.

**Аччыгый бизнес,
предпринимательство**

Халлаантан түнэри кэтэһэн олорбокко...

-диэтэ Ольга Степановна семинар кыттыылаахтарыгар туһалыан.

Предприниматели икки кун устата биллелерин хангатаан үөрэннилер, бизнеспылаан толорго колдонон кордүлөр уюнна "Предприниматель буолар кыахтаахпы дуо?" дигэн тестированиени аастылар.

Семинар дискуссионан түмүктөнөт. Ол, икки өтүүтөн интервистерх донор мугатнаар, олус сэргэхтик барда. Дискуссияда предпринимателдери уюна семинары ыгылачылары табынам улууу дьахалтаты бабылыгы багтык солбуу багчы П.Н.Милкин, предпринимателдери ойуур удуустаагы фонд начальнига В.В.Рязанский кытгыны ыдылар, тустаах болпурустарга толору эппиэттери биердилер.

Түгэнийн
туһанан, удуусы
үдэллн-хамсы

сүлдээр предпринимателлэр бэйлэрийн санаваларыг үлдээгчид хийлэр. Ол журдуу "Чурагчинки" производственной кооператив - директоры И. С. Никифорова гэсэтийн бастахыг нан саралаага уошш кредити ыларга хайдах докумуон хомуй суббутун, дуугарби

Бизнес,
материнство

...тан түһэри кэтэһэн олорбокко...

түрөс ибти
туунан көпсөө ибти
семинар кытмыла
ахтара олус сөргө
ийитилер.

«Кредити ылар дылала биир өтөт, оттон төгүмнүзөр олук эрөйдүк», - диген Ири на Степановна баар чакчыны холобурда ата. --10 эрө ий иһинен киши кайда даганы ылбыт харчытын эргитен барыһыар кыаза суол. Кредити 2-3 сый иһигэр төгүмнүзөр уһун болдохтоон би эрэллэрэ буоллар, туох эмэ кыдыуустук дыйада тахсыа этти дин сыйымын уонна ону бизнес-бываанга киллэрен туруорсар савалаахпыт.

Кини кэнниттэн республикатавын предпринимателлэри өйүүр фонд претвой отделин начальниги А.Р. Фелиппов кредит туһунан уохсай өйдөбүлү быһааран биэрлэ.

—Кэнинжи кэмтэ кредит ылын багалаах киһи олус элбээтэ. Ол эрэри

сайнбылгамтны суруйга бараа халдсангтан түхэри хэтэвэн олоор сатимат. Вайаа суураа-котон, докumus хомуйаа, гарант мөрдөөн дуугаар түхэрнэхтээхэн. Ол кэвн тобогортута сымдээр санаагаа, тугу үлэли эхтээхэн кумаагаа түхэрэн бизлээ-былааны суруйуохтаахын. Уонна ол булаанын экспертиэй комиссиа ливнээр көмүсөөн, кырдык лаганы бу киһи үлэлигэр кыахтаах, дигэр. Итэргитээхтээхэн.

Аны туран, кредит икки нөрүчүлөх: төннөр уюм төннүбэт. Төннүбэт кредити, бастатан туран, наболинаттар, албах оёлоох ий-мөр, азыйлах ахсаан-наах хотугу нөрүчү-тар бэрэстэблннлээр-р ылаадалар, ону тэнз-дьону үлөвөн хаач-чыбар үлө мнестэтин-таваарлар киһи эмнэ-төннүбэт кредитикс-тикснэ сөл.

Афанасий Роми-
нович киһитэ

бйденумтүө, бөрс-
туой тылыннан
быһаран биэрбитин,
мин санаабыр, иста-
зчилар төбөлөрүгэр
ылы-чыл хатаатылар
быһылдаах.

Түмүккө улуус
батыштан П.Н.Мин
ский семинар то
рийээччилеригэр
маханна уонна
предпринимателери
манык түтөнүөри
мүчү туунакка, б
рыттыгар кытан
ийэллэригэр ыгы
ла.

—Тас дайдуларги
субу курдук арайлах
да куннэх курстар
төлөбүрдээхтэр. Онон
маныыч босхо, ана-
ан-минен элэхэл-
мэттэллар семинар-
лары кетүтүсүн, кы-
таатан мунааран боп-
луроостаргытын
ыйыталаһан, сананы
билэн-көөн хаалар-
быт яадалах, — дка-
та Петр Николаевич.

Семинар бүтүүтэ
предприимателээр
биир-биир турал тэ-
рийсэгчилэртэ мах-
танимдар. "Бу от
үлэт н
былдааһыктаах
күннэригэ

хавчрагчид хийж
күмүүтүүн халтайт
халлардыбыт", -
дизн ким даганы
кэмсинэр санань
ийтинээрбэтэ
Төтөрүтүн: "Олу
элбэри, кадалаар
билибит. Эс
даганы мань
семинарды мытар
буолун", - дизн
эттиэр.

Курдыг дагана, мангын сел
милардор олус на
адлаахтар. Бары
дигдээх-уоттаах
үлээлэх-хамнастаа
дун ханна бары
үөрөннэхтэрэй? Б
курдук мизеттигэ
хэлэн үөрэтэлэр
буоллар үерүүн
кэтти сылдыа
эбиттэр.

Галина ГОВОРОВА
Хаартыскайа
Чурицы сэлээнэ
этигэр предпринимате
ль Г.Г.Дагданчы
рыногар оһыттаа
атымлааччы Николи
еа Аграфена Пет
ровна үлэтин кэми
гэр (предпринимате
ль С.Г.Варашкова).

№2

Саятар, тутул-
дубул дини ыста-
рааптан ыктаа-
уонна бөлүчү. Ба-
ры сайдымала-
омуктарга өнүк-
Оттоң билиэхэ өкү-
өлөххө кылларар
уодьаһпата дуо?

«Сага өлөх»
хайыа-
хайыа

